Politechnika Warszawska
Wydział Administracji i Nauk Społecznych

dr hab. Anna Zalcewicz, prof. uczelni
Zakład Prawa Gospodarczego
i Polityki Gospodarczej
Wydział Administracji i Nauk Społecznych
Politechnika Warszawska

Warszawa, 4.10.2024 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
mgr. Richarda Lemonnier
pt. „Model ubezpieczeń na francuskim rynku finansowym"
Olsztyn 2024 r. (maszynopis), ss. 248

I. Podstawa sporządzenia recenzji

Recenzja została sporządzona w związku z powołaniem w dniu 27 czerwca 2024 r. przez Radę Naukową Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr. Richarda Lemonnier pt. „Model ubezpieczeń na francuskim rynku finansowym" napisanej pod kierunkiem dr. hab. Michała Mariańskiego, prof. UWM.

Głównym celem sporządzenia niniejszej recenzji jest rozstrzygnięcie czy przygotowana rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej bądź społecznej, wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną doktoranta w dyscyplinie naukowej nauki prawne oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

II. Ocena oryginalności rozwiązania problemu naukowego

Rozprawa doktorska mgr. Richarda Lemonnier jest dysertacją poświęconą problematyce ubezpieczeń. Punktem wyjścia dla przemyśleń Doktoranta stał się, jak się wydaje, główny ich cel gospodarczy, jakim jest wspólne ponoszenie ryzyka

wypadku, a swoje poszukiwania badawcze ukierunkował w obszarze prawa obowiązującego w Republice Francuskiej. Dało to w efekcie przestrzeń do zakreślenia ciekawego tematu przygotowanego opracowania, niewątpliwie pozytywnie ocenianego przeze mnie z punktu widzenia możliwości zaproponowania oryginalnego rozwiązania problemu naukowego, choć wydaje się nie w pełni poprawnego sformułowania samego tytułu pracy jako „Model ubezpieczeń na francuskim rynku finansowym". Wybór tematu koncentrującego się na koncepcji prawodawcy francuskiego dotyczącego konstrukcji systemu ubezpieczeniowego daje pole nie tylko do eksploracji i ocen przyjętych rozwiązań krajowych, ale także, co zauważa i rozwija w dysertacji Doktorant, dokonania „ustaleń w jakim stopniu możemy korzystać z wzorców regulacyjnych, nadzorczych czy orzeczniczych" (s.11) przyjętych we Francji, co oceniam bardzo pozytywnie.

Lektura dysertacji nie pozostawia wątpliwości, że podjęte przez Pana Magistra rozważania mają charakter wielowątkowy, a ich osią jest ryzyko, co wynika z przyjętej głównej tezy pracy „iż fundamentalnym elementem modelu ubezpieczeń we Francji jest bardzo rozbudowane i wielopłaszczyznowo traktowane ryzyko" (s. 11). Za główny cel badawczy Doktorant uznaje „znalezienie obiektywnych elementów modelu funkcjonowania ubezpieczeń we Francji" (s.11), a jedną z hipotez badawczych jest uznanie, że istnieje możliwość „stworzenia podstaw teoretycznych ryzyka w ujęciu różnych dyscyplin naukowych i zasadniczych czynników wpływających na model ubezpieczeń we Francji". Dokonana w ten sposób identyfikacja problemu naukowego pozwala na uznanie, że Doktorant wykazał wymaganą na tym poziomie umiejętność do jego twórczego formułowania, posiada odpowiedni stopień biegłości w definiowaniu celu i przedmiotu badań, a także samodzielność i kreatywność badawczą.

Nieproponowanego dotychczas w literaturze rozwiązania postawionego problemu naukowego Pan Magister dokonuje w kolejnych rozdziałach przygotowanej i przedłożonej dysertacji. Można podjąć pewną polemikę czy

wszystkie podjęte wątki, mające odzwierciedlenie w konstrukcji pracy, były potrzebne dla sformułowania odpowiedzi na postawione pytania badawcze i istotne dla potwierdzenia hipotez, a także realizacji celu pracy, jednak sam układ dysertacji jest spójny, a jej struktura, zasadniczo, prawidłowa.

Dyskusyjna jest w mojej ocenie potrzeba, przy tak zarysowanym temacie dysertacji i przyjętym problemie badawczym, ukazywania tak szerokiego tła historycznego ubezpieczeń. Nie można nie dostrzec, że choć rozdział I nosi tytuł „Rys historyczny ubezpieczeń we Francji", to tematyka rozdziału wykracza poza ten obszar. Autor przywołuje m.in. przykłady bizantyjskiego kodeksu prawa morskiego z VIII wieku, podaje przykłady rozwiązań z czasów starożytnych czy okresu średniowiecza. Czyni to ze znajomością tematu i pasją młodego naukowca, co sprawia, że lektura jest interesująca i przyjemna dla czytelnika, jednak wydaje się zbyt odległa od głównego wątku badań. Jest to naturalnie uwaga polemiczna i to ostatecznie Autor rozstrzyga o zasadności ujęcia określonych aspektów w pracy naukowej, w mojej ocenie, w tym przypadku, nie działa to na korzyść odbioru dysertacji. Niewątpliwie jednak rozdział ten wprowadza czytającego w tematykę ukazując czynniki historyczne, w tym zjawiska gospodarcze, polityczne i społeczne, które kształtowały współcześnie istniejące elementy systemu ubezpieczeń we Francji i wpływały na obowiązujące rozwiązania prawne.

W rozdziale II zatytułowanym „Ramy prawne regulacji działalności ubezpieczeniowej we Francji" Doktorant koncentruje swoje rozważania na źródłach prawa ubezpieczeń we Francji. Umiejętnie dokonuje analiz i doboru materiału źródłowego omawiając system źródeł prawa oraz wskazując na rozwiązania w obszarze prawa cywilnego oraz publicznego, w których umiejscawiana jest materia normatywna dotycząca ubezpieczeń, a także na wiodącą rolę Kodeksu Ubezpieczeń przy ograniczeniu roli Kodeksu Cywilnego w odniesieniu do umów ubezpieczenia.

Kolejna część pracy poświęcona została problematyce kontroli i nadzoru ubezpieczeniowej we Francji. Swoje rozważania Autor rozpoczyna od ujęcia historycznego kontroli nad ubezpieczeniami we Francji, następnie ukazuje rolę oraz zasady funkcjonowania organu regulacji i kontroli na rynku ubezpieczeń, jakim jest Urząd ds. Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji (ACPR). Od strony merytorycznej wydaje się wskazane rozważenie nieco innego ujęcia tytułu niektórych rozdziałów, w sposób mocniej ugruntowany w dyscyplinie nauki prawne (np. przeredagowanie tytułu podrozdziału „Sposób działania ACPR"). Kolejne analizy Autor podejmuje w odniesieniu do zadań Urzędu ds. Rynków Finansowych (AMF) właściwego dla spółek inwestycyjnych, w tym spółek ubezpieczeniowych. Swoje refleksje w tej części pracy kończy prezentując zadania podmiotów, które mają we Francji wpływ na stanowione prawo i przyjmowane rozwiązania. W szczególności omawia kompetencje organów regulacyjnych np. Krajowej komisji ds. informatyki i swobód czy Komitetu konsultacyjnego sektora finansowego. Ukazuje to cały złożony system instytucjonalny podmiotów, instytucji, ciał i organów mających wpływ na kształt regulacji ubezpieczeniowych we Francji.

Doktorant, mając świadomość wagi tego, że ochrona ubezpieczeniowa związana jest z ponoszeniem ryzyka, czego dał wyraz już na wstępie pracy i przy formułowaniu pytań oraz hipotez badawczych, w rozdziale IV podjął rozważania dotyczące istotnych cech ryzyka pozwalających na odróżnienie go od innych zdarzeń, a także w powiązaniu z ekonomicznymi i statystycznymi koncepcjami podejmowania decyzji. Jest to rozdział doskonale wpisujący się w problematykę związaną ze zidentyfikowanym i podjętym w dysertacji problemem naukowym. Dalsze swoje rozważania Pan Magister ukierunkowuje na rodzaje ryzyka w ubezpieczeniach oraz dokonuje rozróżnienia rodzajów ubezpieczeń. W tej części rozprawy przedstawione zostały podstawowe koncepcje ryzyka, a także ryzyka specyficzne. Zaprezentowane zostały również niektóre ubezpieczenia od ryzyka funkcjonujące na rynku francuskim (ubezpieczenia na życie, ubezpieczenia dla

różnych typów zdarzeń katastroficznych w ramach spójnego system ubezpieczeń CatNat, cyberryzyka, ryzyko kredytowe i ryzyko ataków terrorystycznych).

Ostatnia część pracy poświęcona została zarządzaniu ryzykiem w ubezpieczeniach. Przeanalizowane zostały kwestie związane z możliwością dzielenia ryzyka z innymi podmiotami za pomocą różnych instrumentów i przy zastosowaniu różnych rozwiązań. Omówiono szczególną formę umowy, jak współubezpieczenie (koasekuracja), jedne z podstawowych narzędzi w procesie zarządzania ryzykiem jak reasekuracja, a także bancassurance. Autor dostrzega również zmiany, jakie niesie za sobą cyfryzacja i indywidualizacja danych ubezpieczonych, a także wykorzystanie nowych technologii i sztucznej inteligencji na rynku ubezpieczeń. Analizy uzupełniane były odwołaniami do orzecznictwa.

W podsumowaniu swoich rozważań Doktorant, nawiązując do tezy dysertacji, zwraca uwagę, że „najistotniejszym elementem modelu jest, co wykazano w pracy, ryzyko i to jego cechy determinują zainteresowanie zakładu ubezpieczeń, czy innych podmiotów działających na rynku finansowym". Wydaje się, że w tym miejscu ujawnia się największa słabość pracy, to jest odwołanie się do określenia „model", które nie zostało w pracy zdefiniowane, a zwykle wiązane jest z pewnym wzorcem, według którego „coś" jest konstruowane. Należy uznać, że Doktorant poprawnie zidentyfikował, że koncepcja normatywna kształtowania całego systemu ubezpieczeń we Francji opiera się na realizacji głównego celu ubezpieczeń, jakim jest ponoszenie ryzyka przez wiele podmiotów, a niekonwencjonalne rozwiązania w zakresie poszczególnych typów ubezpieczeń wpływają na oryginalność francuskiego systemu ubezpieczeń, podobnie jak cała struktura instytucjonalna. Jedynie sposób wyrażenie tej myśli nie nastąpił w drodze odpowiednio klarownego przekazu. Na pozytywną oceną zasługuje konstatacja Autora, że „sposób kontroli ubezpieczeń we Francji jest specyficzny, stąd trudności w ewentualnej asymilacji modelu kontroli i nadzoru w innych systemach prawnych" (s. 227).

Wątkami, które można byłoby szerzej omówić w pracy jest niewątpliwie wskazanie zakresu odziaływania prawa unijnego na francuski system ubezpieczeń, oraz kwestie stabilności rynku finansowego w zakresie ubezpieczeń czy struktura podmiotowa rynku ubezpieczeń, z czego jednak Autor zdaje sobie jednak sprawę i jak wskazuje, ze względu na konieczność zachowania odpowiedniej struktury pracy, także w zakresie jej objętości, rozważań tych nie podjął. W tym kontekście bardzo cieszy deklaracja Doktoranta, że dostrzega w tym „nowe wyzwania w zakresie prac porównawczych" i można się spodziewać, że podejmie te wątki w kolejnych opracowaniach naukowych.

Dokonując podsumowania tej części recenzji, w mojej ocenie, niewątpliwie można uznać, że spełniono warunek stawiany autorom dysertacji, to jest dokonania oryginalnego rozwiązania problemu naukowego. Doktorant podjął temat istotny, właściwie wywiązał się ze stawianych zadań dokonując wyboru problematyki w obszarze rynku ubezpieczeń, umiejętnie ukazał jego złożoność, a także prywatnoprawny i publicznoprawny charakter współczesnych regulacji. Dokonał sformułowania oryginalnego problemu badawczego, hipotezy i przedstawienia rozwiązania w obszarze nauk prawnych.

Od strony językowej praca przygotowana została poprawnie, choć w niektórych fragmentach rozprawy język pracy jest mniej sformalizowany, a wypowiedzi nie dość precyzyjne. Doktorant właściwe posługuje się językami prawnym i prawniczym. Jednym z mankamentów pracy jest jednak brak dyscypliny w zakresie stosowania znaków interpunkcyjnych, co wpływa na znaczącą liczbę błędów polegających na niewłaściwym użyciu tych znaków, a zwłaszcza pominięciu ich w tekście.

Strona edytorska i redakcyjna pracy może zostać oceniona pozytywnie, choć wymaga w kilku miejscach dopracowania (o czym w dalszej części recenzji).

Podsumowując, przygotowana rozprawa doktorska spełnia wymogi stawiane tego typu opracowaniom, a w szczególności zawiera oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

III. Ogólna wiedza teoretyczna Doktoranta w dyscyplinie nauki prawne oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Każdej dokonywanej przez recenzenta ocenie dysertacji towarzyszyć musi wypowiedź dotycząca warsztatu badawczego, wiedzy Doktoranta, a także umiejętności prowadzenia przez Niego pracy naukowej. Mając na uwadze wymienione elementy podkreślić trzeba, że treść przygotowanej dysertacji, zakreślenie tematu, dojrzałość rozważań, sposób ujmowania zagadnień świadczy o właściwym poziomie wiedzy Autora rozprawy w dyscyplinie nauki prawne. Zastrzeżeń nie budzą przyjęte metody badawcze ani zachowanie odpowiedniej dyscypliny metodologicznej. Badania zostały przeprowadzone poprawnie, wyznaczony cel został zrealizowany, a wybrane i zastosowane w pracy metody badawcze zasługują na pozytywną ocenę.

Na szczególne uznanie zasługuje dobór materiałów źródłowych. W swoich analizach i polemikach Autor szeroko odwołuje się do poglądów doktryny, a przywołana literatura to łącznie 140 pozycji, z czego ponad 65% stanowią opracowania obcojęzyczne. Pozytywnie oceniana być musi także przyjęta przez doktoranta baza źródłowa w zakresie aktów prawnych (choć na marginesie należy wskazać na błędy w zakresie ich uporządkowania hierarchicznego i chronologicznego w zamieszczonym w pracy wykazie) i orzecznictwa (ponad 40 orzeczeń, tu też uwaga negatywna, formułowana poza głównym nurtem mojej wypowiedzi dotyczącej materiału źródłowego, ale istotna, gdyż nie można pominąć, że w wykazie na liście orzeczeń omyłkowo zamieszczono Konstytucję). Dobór źródeł oceniam nie tylko jako wyczerpujący pod względem ilości

i różnorodności, ale wręcz bogaty i bardzo dobrze dostosowany do problematyki pracy, a rozeznanie w nich Autora nie jest powierzchowne. Niewątpliwie świadczy to o dojrzałości Jego warsztatu naukowego.

W ramach oceny tego warsztatu podkreślić również należy wykazane przez Dotkoranta umiejętności krytycznej lektury i analizy tekstu naukowego czy zastosowania technik argumentacji. Pozytywnie oceniam sposób prowadzenia wywodu i zachowanie dyscypliny w tym zakresie.

Podsumowując, Pan Magister Richard Lemonnier posiada teoretyczne przygotowanie do pracy naukowej, a także wiedzę w zakresie analizowanych zagadnień i umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

IV. Konkluzje

Reasumując, niezależnie od zgłoszonych uwag krytycznych, nie mam najmniejszych wątpliwości, że w przedstawionej postaci rozprawa Pana Magistra Richarda Lemonnier spełnia wszelkie wymogi stawiane tego rodzaju opracowaniom. Bez zastrzeżeń uznaję, że dokonano w niej oryginalnego rozwiązania problemu naukowego, a Doktorant wykazał się umiejętnościami potwierdzającymi Jego kwalifikacje do samodzielnego prowadzenia badań naukowych, a także ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie nauki prawne. Tym samym spełnione są wszystkie warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

Wnoszę w związku z tym o kontynuowanie czynności w ramach przewodu doktorskiego Pana Magistra Richarda Lemonnier zmierzających do nadania stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

/---dr hab. Anna Zalcewicz, prof. uczelni---/